

Georg Robert Schirmer

– gutten som traff jenta nord i skogen

Da jeg var liten gutt, sang bestemor for meg en vise som begynner slik: «Je veit ei lita jente, ja je kjenner a så væl». Sa sa hun: «Jeg kjente han som skrev denne sangen. Han hette Schirmer». Jeg tenkte at det er nå mye rart som folk kan hete, men lenger tenkte jeg ikke. Hadde jeg hatt vett til å spørre da, hadde jeg nok visst mer om Schirmer nå.

Det finnes vel ikke mange blant litt eldre folk som er ukjente med visa jeg nevnte. Den har stått i «Seips visebok» som var trykt i opplag på en halv

million fra førsteutgaven i 1874 og fram til 1960. Slik finner vi visa der (etter en utgave fra 1914):

*Eg veit ei liti jente,
ja, eg kjenner a so vel,
eg veit ei liti jente nord i skogen
med raude kinner, augo blå,
med fine hender, føter små,
eg veit ei liti jente nord i skogen.*

*Med blomstertjønne langt te skogs,
så langt, så langt te skogs,
der talatrusten syngte so um kvelden,
på sætervollen stod ei vene jente glad og lo,
for trast austan tjønne der gjekk losen.*

*Og raud og rund gjekk soli att um åsen ner i vest,
so myrkt, ja so myrkt det vart i skogen.
På sætervollen ga'
ei vene jente burt sitt ja,
eg hev ein liten kjærast nord i skogen.*

Georg Robert Schirmer fotografert mens han var stortingsrepresentant.

I viseboka står Schirmer som forfatternavn. Likevel blir visa ofte kalt norsk folkeviser, og mange har sikkert trodd at den var av det slaget som har gjort seg sjøl og helst kom rekende på ei fjøl. Av dem som merket seg navnet til forfatteren, var det vel ikke mange som hadde greie på at både visedikteren og visa var fra Odalen. Navnet tyder på noe utenlandsk, og viseteksten er hos Seip normalisert nynorsk. Det er lite trolig at Seip-versjonen er den opprinnelige, og folk i Odalen synes heller ikke at visa skal være slik. For til tross for det utenlandske navnet var Georg Robert Schirmer både født og oppvokst i Odalen.

Vi må si litt om slekten hans. Faren, Bernhard Schirmer var tysk. Han kom til Norge i 1830 som nittenåring og tok tjeneste hos generalkonsulen for Hamburg i Christiania, Andreas Grüning, som på den tiden bl.a. eide Odals Verk. Bernhard Schirmer begynte som bokholder på verket, og senere ble han malt- og brennevinsskontrollør. Men han hadde ambisjoner utover dette. Med lånte penger kjøpte han i 1844 det store skogsgods- et Løvhaugen på Grue Finnskog, et areal på over 80 km² eller 10% av hele Grue. Det var å gape for høyt. Schirmer måtte selge hele herligheten igjen to år etter for bare vel halvparten av det han hadde lagt ut. Bernhard Schirmer fortsatte i tjenesten på Odals Verk også etter at John Collett Bredesen overtok eiendommen. Bolig hadde Schirmer på garden Fulusagen som hørte til verket, like til Bredesen gikk konkurs. Da flyttet han til Christiania. I Odalen ble Bernhard Schirmer gift med Lisbet Sjønesdatter f. 1819

fra nordre Berger i Taulbygda. Hun var av Odals-slekt så langt bakover vi kjenner røttene.

I Fulusagen kom Georg Robert Schirmer til verden førstedag jul i 1845. Da han ble gammel nok, kom han på omgangsskolen i Taulbygda som gren- da ved Odals Verk ofte blir kalt. Som elleveåring ble Georg Robert sendt på privatskole i Stange. Der gikk han i tre år, men siden fikk han gå på skole i prestegarden på Strøm, sammen med barna til sogneprest Sigholt i Sør-Odal. Her hadde han en tid den senere så kjente sangeren Thorvald Lammers som lærer. Fra skolen på Strøm gikk veien til Heltbergs studentfabrikk, og i 1864 fikk Georg Robert Schirmer examen artium med laud. Foreldrene hadde ikke økonomi til å koste mer på sønnen, men det ble til at sogneprest Sigholt hjalp ham så han fikk tatt anneneksamen i 1865. Nå måtte Schirmer klare seg selv. Han reiste hjem igjen til Odalen og ville få seg en huslærerpost for å tjene til videre studier. Året etter fikk han en stilling som huslærer i Elverum, først hos distriktslege Chr. Munthe og siden hos bonden John Aakrann på Gårder. I Elverum ble han i to og et halvt år. Han fikk lånt noen penger, og endelig kunne han ta fatt på et embetsstudium for alvor. Det ble jus han valgte, enda han nok hadde hatt både medisn og filologi i tankene. Juridisk embetseksamen tok han med laud i 1871. Så ble han kontorist hos sorenskriv- ren på Ringerike i et års tid. Etter det drog han enda en gang til hjemtrakte- ne og var sorenskriverfullmektig på Kongsvinger i halvannet år. Men i tiden på Ringerike hadde han forlo-

vet seg med Bolette Lundesgaard fra Norderhov. Det var grunnen til at han så snart reiste fra Kongsvinger. Han giftet seg og slo seg ned i Norderhov for godt. Her var han sakfører i mange år og ble senere sorenskriver på Ringerike. I Norderhov var han ordfører i seksten år, og han møtte på Stortinget for Buskerud amt fra 1900 til 1903. Schirmer døde 17. mai 1917.

Da han var død, skrev de om ham i Ringerikes Blad bl.a. dette: «Med sin sjeldne gode hukommelse og flittige læsning hadde Schirmer erhvervet sig gode kundskaper på flere områder, således i historie, zoologi og botanik. Han kjendte hver småfugl som hørte hjemme på Østlandet. Han nød glæden at kunne konstatere hver sangfugls ankomst om våren, og når han kjørte på sine forretningsreiser, hang kikkerten alltid om hans skulder, forat han kunde gripe den og betrakte fuglene ved veikanten. Han var i virkeligheten et poetisk gemyt. Han har således på odalsk dialekt forfattet den stemningsfulde lille sang «Eg veit ei lita jenta», til hvilken flere av vore første komponister har skrevet musikk».

Og så er vi kommet tilbake til visa. I 1967 gav Den norske Bokklubben ut en viseantologi «Den gode vise» ved professor Bjarne Berulfsen. Han har med Schirmers vise i en annen utgave enn hos Seip. I boka til Berulfsen er det Odals-dialekt. Dette må vel være originalen. Det er bare det at visa her taler om «ei vakker jente», ikke «ei lita jente», slik det til vanlig blir sunget.

Bjarne Berulfsen skrev et lite forord til visa: «Om ham (Schirmer) gjelder hva Wergeland skrev om Rouget de

l'Isle, Marseillaisens dikter: «Kun een-gang qvad han. Ja, saa bør det være. Har Musen meer end een jomfruelig ære?» Schirmer har så vidt bekjent bare skrevet denne ene visen; men det er vel ikke mange som ikke kjenner den. Her er valgt en utgave som viser at mannen var fra Odalen med dativ-formen skoga og singer istedenfor synger, og teksten tåler tykk l-lyd både i væl og nor.»

*Je veit ei vakker jente
ja je kjenner a så væl,
je veit ei vakker jente nor i skoga;
raue roser, auer blå,
runne kjakar, hænner små,
je veit ei vakker jente nor i skoga.*

*Å langt tel skogs ve blomsterkjenna,
langt, ja langt tel skogs,
der talatrosten singer så om kvællen,
ja på sætervangen stog
ei vakker jente gla og log,
for straks austa kjenna, der gikk losen.*

*Å rau å rund gikk sola
bakom åsom ner i vest,
så mørkt, ja så mørkt det vart i skoga,
men på sætervangen ga
ei vakker jente bort set ja -
je har en vakker kjærest nor i skoga.*

En tradisjon i Odalen sier at Georg Robert Schirmer skulle ta en tur til Hamar mens han var sorenskriverfullmektig på Kongsvinger. Han gikk da skogleies fra Nord-Odal til Hedemarken. På veien tok han inn i Vatningssetra ved Setersjøen lengst nord i Odalen. Her traff han jenta, her var det talatrosten sang om kvelden, her stod jenta glad og lo mens losen gikk

på østsiden av vatnet, her fridde Schirmer og fikk ja. Alt stemmer, nesten alt. En ser det for seg. Men at det var sorenskriverfullmektig Schirmer som traff jenta og forelsket seg i henne, det stemmer ikke. For hva da med ringen han bar på fingeren, hva da med Bolette, jenta fra Ringerike som han var forlovet med? Det var nok en atskillig yngre Georg Robert Schirmer som skrev visa om «en vakker, liten kjærest nord i skoga.»

Nå er vi så heldige at vi vet når visa ble til. Første gang nynorskversjonen ble trykt var i «De norske Studenter Visebog» som kom i 1871. Der står det «G. R. Schirmer 1863.» Visedikteren var altså bare atten år. Vi kan vel tenke oss at det var studentfabrikkeleven Georg Robert som vandret over skogen til Hedemarken for å besøke kamerater fra skoleårene i Stange.

En annen overlevering forteller at Schirmer skrev visa til Oline Findsen (egentlig Oline Gulbrandsdatter fra østre Berger i Elverum), stedatter til dyrlege Anders Findsen på Oppsal i Heradsbygda. En tradisjon der jenta blir navngitt, må stå sterkt, men det virker litt merkelig at hun skulle være fra et sted så langt unna som Elverum. Jeg tror at det går an å slå de to tradisjonene sammen og si at Schirmer traff jenta i Vatningssetra, men at det likevel var Oline Findsen han møtte. Anders Findsen var nemlig født på garden søndre Rasen lengst sør i Vallset, like mot Odals-grensen. Om han hadde flyttet til Elverum, hadde han enda skyldfolk i hjemtraktene. Det var helt naturlig om Oline en sommer besøkte slektningene til stefaren, og

hun av en eller annen grunn var i Vatningssetra da Schirmer kom forbi og stakk innom. Alderen til Oline passer godt. Hun var født i 1848, Schirmer var litt eldre, født i 1845. Tenker vi oss så at Schirmer skrev visa hjemme i Odalen litt senere, blir det i orden med geografien også. Da passer det med jenta nord i skogen.

Men siden jeg første gang tok for meg Schirmer og jenta nord i skogen, er det oppstått en komplikasjon. En ny jenta har meldt sin deltagelse i konkurransen om å være Schirmers inspirasjonskilde. I en utgave fra 1980-årene av Klara Sembs «Norske folkedansar - Songdansar» fortelles det at Jan Kløvstad fra Aust-Agder har en familietradisjon om sin oldemor Nelle. Det skal ha vært til henne at Schirmer diktet visa. Navnet skjemmer ingen, heter det. For Herman Wildenvey var det Selma, for Schirmer Oline eller var det kanskje Nelle? Men i alle fall endte han med Bolette.

Det siste ordet er ennå ikke sagt om jenta nord i skogen. Signe Støve i Kongsvinger kjenner en tradisjon om at den dagen Schirmer ble gift, druknet hun seg i sorg. Denne overleveringen har ikke noe navn på jenta. Det har derimot Jacob Sverre Løland som lanserer en ny kandidat i siste bind av Romedalboka (bind 5 II s. 543, Elverum 1993): Marie f. 22.3.1887 (datter i ytre eller søndre Rasen), sydame, ugift, døde i Skogsrud, Tangen. Marie er modell til Schirmers vise «Eg veit ei lita jente». Så langt Romedalboka. Dette er sikkert en familietradisjon i Rasen som Løland har fått referert. Men her må det ha foregått en erindringsforskyvning.

Marie må uten videre avvises, ikke fordi hun er etteranmeldt, men fordi hun er født hele 24 år etter at visa ble skrevet. At en familietradisjon knytter jenta til Rasen, kan egentlig bare styrke sjansene til Oline.

I dag går veien mellom Odalen og Hedemarken like forbi Vatningssetra. Nå står det ingen seterjente glad og ler, og kanskje er det like bra. Bilene suser forbi, og ingen hadde vel hatt tid til å ense henne om hun hadde stått der.

Men stanser du der ved sjøen en kveldsstund, så stiger hun kanskje fram og ler mot deg i solnedgangen. □

Kilder til artikkelen:

Personarkivet på Universitetsbiblioteket i Oslo.
Tradisjoner fortalt av Liv Breiby Jensen og Goro Haug Thesen.

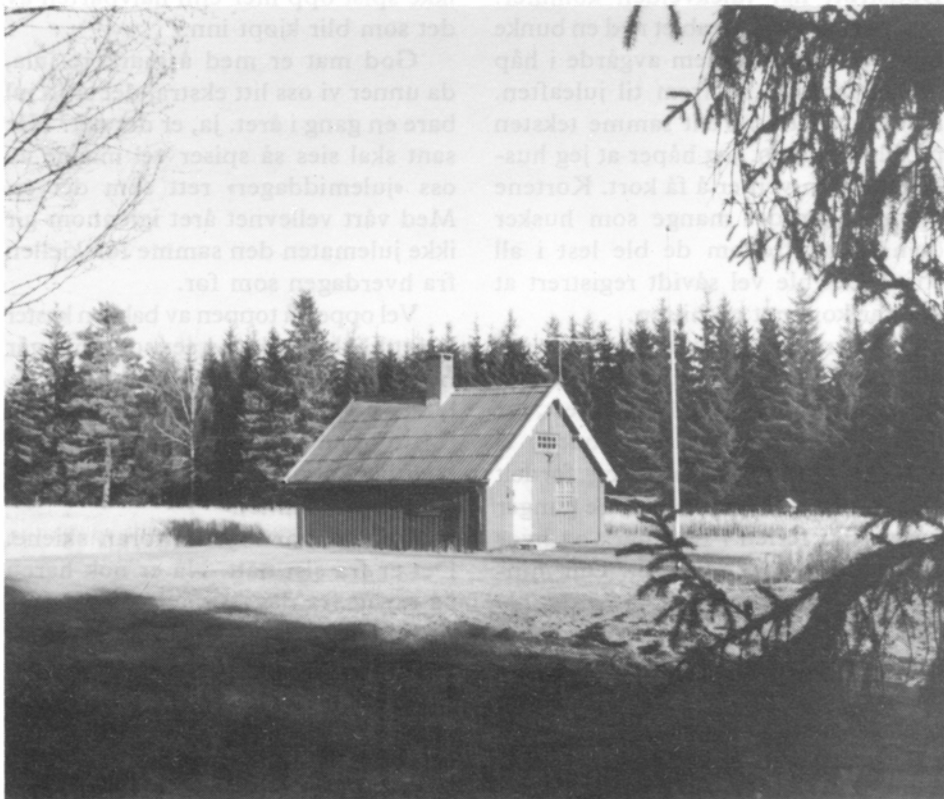
Opplysninger fra Magnus J. Amdal.

Klara Semb: Norske folkedansar - Songdansar. Oslo 1985.

Bjarne Berulfsen (red.): Den gode vise. Oslo 1967.

Musik-Album (Musikalsk Annonsealbum). Kristiania (1881?).

I nynorsk språkdrakt og med noe annet innhold har artikkelen tidligere vært trykt i «Årbok for Glåmdalen» 1971.

Vatningssetra i 1993.